

njaku i istaknutoj osobi u onodobnom Rimu temeljene na arhivskim istraživanjima. Mada su Kunićev život i djelovanje dobro zastupljeni u raznim biografijama, autorica kritički pristupa postojećoj literaturi te brojna dosadašnja saznanja proširuje ili korigira. Na temelju pronađene nove arhivske građe, uz prikaz njegova života, donose se novija saznanja o njegovu književnom stvaralaštvu.

Još jednom demografskom temom u ovom broju *Povijesnih priloga* bavi se Danijela Dobljanović u članku »Sezonska kretanja začeca/rođenja župe Svetvinčenat u 18. stoljeću« (217-233), čije je istraživanje temeljeno na matičnim knjigama krštenih župe Svetvinčenat. Prikazavši stanje godišnjih kretanja začeca/rođenja tijekom 18. stoljeća, autorica dobivene podatke uspoređuje s ranijim i kasnijim razdobljima te ih na kraju uspoređuje s nekim drugim krajevima Hrvatske i Europe. Rad je popraćen brojnim grafikonima i detaljno izrađenom tabelom popisa krštenih za čitavo analizirano stoljeće.

Posljednji članak ovoga broja, pod naslovom »Dalmacija i Austrijsko Carstvo prve polovice 19. stoljeća: pisana riječ u službi stvaranja poslušnih i lojalnih građana« (235-255), napisala je Jelena Lakuš. Temeljeći istraživanje na analitičkoj interpretaciji raznovrsnih pisanih izvora tiskanih u Dalmaciji tijekom prvih trideset i pet godina austrijske vladavine, autorica prikazuje nastojanja austrijskih vlasti da nove građane odgoje u duhu lojalnosti i poslušnosti, ostavljajući ipak pitanje njihova uspjeha, zbog slabo zastupljene pismenosti u onovremenoj Dalmaciji, otvorenim. Pet priloga na kraju rada donose faksimile raznih tekstova koji su služili toj svrsi.

Na tu cjelinu nastavlja se sljedeća pod nazivom *Ocjene i prikazi*, u kojoj je objavljeno dvanaest tekstova prikaza i recenzija uglavnom najrecentnijih izdanja objavljenih izvora, monografija, zbornika radova i časopisa. Posljednja cjelina ovoga broja *Povijesnih priloga*, naslovljena *In memoriam*, donosi tekst Ante Birina posvećen nedavno preminulom prof. dr. sc. Franji Smiljaniću (1951. – 2012.).

Filip Novosel

Historijski zbornik, god. LXV, br. 1, Zagreb, 2012., str. (1-303) br. 2, (str. 304-584), Zagreb, 2012.

U izdanju *Društva za hrvatsku povjesticu* 2012. godine objavljena su dva nova broja časopisa *Historijski zbornik*. Oba broja donose niz radova, od članaka, preko ocjena, prikaza i izvještaja sa skupova, do tekstova u čast nedavno preminulim povjesničarima.

Prvi broj *Historijskog zbornika* iz 2012. godine započinje rubrikom *Članci* (1-232), potom slijede *Ocjene i prikazi* (233-271) na što se nastavljaju *Znanstveni i stručni skupovi* (273-279). Broj se zaključuje rubrikom *In memoriam* (281-303). Rad Mladena Tomorada, »Atonizam – staroegipatski kult boga Atona (1-16) otvara ovaj broj *Zbornika*. Rad se bavi jednom kontroverznom epizodom religijske povijesti staroga Egipta. Temeljeći rad ponajprije na brojnoj stranoj literaturi, autor toga rada donosi prikaz Atonova kulta te njegove glavne vjerske doktrine i novi vjerski koncept koji je obilježio period Amarne i vladavinu faraona Amenhotepa IV. Ekhnatona.

Nakon starovjekovne tematike, slijede dva rada koja se bave srednjim i počecima ranoga novog vijeka na istočnojadranskoj obali. »Obrana dubrovačkog predgrađa sredinom 13. stoljeća. Prilog istraživanju privatnih kula« (17-39), članak je autorice Irene Benyovsky Latin u kojem se istražuje jedan aspekt urbane povijesti srednjovjekovnog Dubrovnika. Na temelju analize notarskih spisa, u radu se nastoji rekonstruirati položaj privatnih kula te se razmatra njihova uloga u obrani grada s obzirom na proces izgradnje komunalnog gradskog bedema *versus montem*. Na kraju rada nalazi se plan prostora dubrovačkog burgusa u 13. stoljeću. Sabine Florence Fabijanec autorica je članka »Pomorstvo na istočnom Jadranu: trgovački promet i pomorske opasnosti krajem srednjega vijeka i početkom modernoga doba« (41-64) u kojemu daje pregled pomorstva i trgovine na istočnom Jadranu tijekom 15. i 16. stoljeća. U radu se prikazuju trase pomorskih putova, vrste jedrenjaka, sadržaj robe kojom se trgovalo, ali i svakodnevne opasnosti na putovanjima kao i utjecaj politike na trgovinu. Tekst je popraćen dvjema kartama i tabelom modela jedrenjaka.

Slijedi članak Vladimira Huzjana »O hodočašćima i čudesnim ozdravljenjima u 17. i 18. stoljeću na temelju analize zapisa iz najstarije matične knjige krštenih župe sv. Vida u Brdovcu« (65-93). Ukazujući na vrijednost korištenog izvora za razne aspekte povijesnih istraživanja, autor razmatra fenomen hodočašćenja u važno regionalno hodočasničko središte u Brdovcu te analizira šezdeset ozdravljenja zabilježenih u toj matrikuli. Tekst je popraćen brojnim grafikonima i kartom, a na kraju rada nalazi se izvorni prijepis čudesnih ozdravljenja na starohrvatskome.

Članak njemačkog povjesničara Ulfa Brunnbauera, koji se bavi složenom zajednicom *zadruga* karakterističnom za jugoistočnu Europu, nosi naslov »Unity in diversity? Historic Family Forms in Southeast Europe« (95-148). Nakon kritičkog osvrtu na brojne rasprave o temi, posebno popularnoj 1990-ih godina, autor prezentira vlastita istraživanja koja se temelje na zajednicama u Rodopskim planinama u 19. stoljeću te ih uspoređuje s onima na zapadnom Balkanu. Kao većina dosadašnjih, i ovaj je tekst popraćen brojnim priložima.

Dva članka koja slijede bave se problematikom razdoblja Drugoga svjetskog rata i komunističke Jugoslavije. »Prisilno iseljavanje Srba iz Moslavine 1941. godine« (149-169), članak je autora Filipa Škiljana. U radu se analizira prisilno iseljavanje na samim počecima postojanja NDH (Nezavisne Države Hrvatske) i rješavanja »srpskog pitanja« – od srpnja do studenoga 1941. godine. Na temelju arhivske građe i usmenih iskaza preživjelih svjedoka, u radu se donose informacije o uhićenjima, deportacijama u logore i prebacivanjima u Srbiju. Martin Previšić u svojem članku »Informbiroovska emigracija« (171-186) donosi podatke o informbiroovskoj emigraciji u razdoblju od 1948. do 1964. godine. Analizirajući dokumente Službe državne sigurnosti, autor prikazuje oblike, sadržaje i metode djelovanja emigracije u odnosu na Jugoslaviju. Uz to, rad razmatra i povratnike informbiroovskih emigranata u Jugoslaviju te tijekom njihove repatrijacije i društvene rehabilitacije.

»Postoji li još uvijek Srednja Europa?« (187-201), članak je Drage Roksandića u kojem autor kreće od postavke kako se o identitetu Hrvatske danas govori bez ikakva regionalnog predznaka. Rad ponajprije prati promjene u hrvatskim *régimes d'historicité* fokusirajući se na njihove regionalne kontekste unutar posljednjih dvadesetak godina. Na kraju rada nalazi se prilog koji daje pregled doktorata znanosti na temu hrvatskih veza sa srednjoeuropskim zemljama na Filozofskom fakultetu u Zagrebu od 1990. do 2010. godine.

Rubrika *Članci* u ovom se broju zaključuje člankom Lidijske Bencetić »Pregled časopisa i udruga studenata povijesti u Hrvatskoj« (203-232). Autorica u tom radu donosi detaljan pregled izdavačke djelatnosti udruga studenata povijesti do 2010. godine, ali i njihove ostale djelatnosti poput sudjelovanja na konferencijama, organiziranja seminara, predavanja, putovanja i radionica. U drugom dijelu rada nalazi se opsežna bibliografija radova objavljenih u navedenim studentskim časopisima.

Sljedeća rubrika, *Ocjene i prikazi*, sadrži trinaest tekstova koji se bave raznim publikacijama izašlim u posljednjih nekoliko godina, dok rubrika *Znanstveni i stručni skupovi* donosi jedan izvještaj s okruglog stola »Nada Dimić u kulturi sjećanja«, održanog u Jasenovcu 2012. godine. Posljednja rubrika ovog broja *Historijskog zbornika, In memoriam*, sastoji se od pet tekstova posvećenih nedavno preminulim domaćim i stranim povjesničarima.

Drugi broj *Historijskog zbornika* također počinje rubrikom *Članci* (303-476), koja se sastoji od pet radova. Potom slijede *Historiografija* (477-500), *Ocjene i prikazi* (501-546), *Znanstveni i stručni skupovi* (547-578), *In memoriam* (579-582) te *Pismo Uredništvu Historijskog zbornika* (583-584).

»Metodološki pristup proučavanju antroponimije na primjeru zadarskih dokumenata iz 1289. godine« (305-364), članak je Sonje Kirchhoffer i Barbare Vodanović, koje polaze od pretpostavke da u srednjem vijeku ne postoji definiran imenski obrazac i da je imenovanje konglomerat vrlo različitih podataka. Temeljeći se na privatnopravnoj građi, istraživanje je potvrdilo postavljenu hipotezu i pokazalo da imenovanje velikim dijelom ovisi o ulozi koju imenovana osoba ima u dokumentu. Tekst je popraćen brojnim grafikonima i tabelama.

U sljedećem se članku naslovljenom »Mletački časnik Nikola Visković i sastav vojnoga ljudstva njegove prekomorske pukovnije početkom 18. stoljeća« (365-385) Lovorka Čoralić bavi doprinosom stanovnika istočnojadranske obale mletačkoj vojsci. Nakon pregleda vojne djelatnosti obitelji Visković, rad se bavi pukovnijom Nikole Viskovića te se analizira sastav vojnoga ljudstva s naglaskom na njihovu zavičajnom podrijetlu. U prilogu se nalazi popis sastava analizirane pukovnije i satnije.

Vlasta Švoger, autorica članka »Martin Nedić o prilikama u Bosni i Hercegovini sredinom 19. stoljeća« (387-420), proučava publicističku djelatnost istaknutoga bosanskog franjeveca. Tekstovi analizirani u radu objavljuvani su u Gajevim *Novinama* od 30-ih do 50-ih godina 19. stoljeća te se u njima izvještava o političkoj, društvenoj, gospodarskoj, upravno-pravnoj i vjerskoj situaciji u Bosni. Iako ih se treba uzeti s dozom rezerve, autorica zaključuje kako su Nedićevi članci vrijedan izvor za povijest Bosne i Hercegovine sredinom 19. stoljeća.

»Pogled iznutra. Češka manjina od Vidovdanskog do Oktroiranog ustava (1921. – 1931.)« (421-451) sljedeći je članak koji potpisuje Vlatka Dugački. U radu se analizira desetogodišnje razdoblje u vremenu postojanja Kraljevine Srba Hrvata i Slovenaca, odnosno Kraljevine Jugoslavije iz perspektive češke manjine koja je živjela unutar njezinih granica. Autorica prikazuje brojne aspekte života Čeha na tim prostorima, od političkog angažmana do suživota s većinskim stanovništvom, ali i odnosa unutar same manjinske zajednice.

»Drvna industrija Slavonije s posebnim osvrtom na obitelj Gutmann do kraja 1918. godine« (453-476) Hrvoja Volnera posljednji je tekst rubrike *Članci* u kojem se kroz analizu

jedne obitelji prati tijek razvoja drvne industrije u Slavoniji do raspada Austro-Ugarske Monarhije. Govoreći o povijesti obitelji Gutmann, vrlo utjecajne u čitavoj Habsburškoj Monarhiji, autor prikazuje uspon i pad drvne industrije u Slavoniji unutar konteksta širih političkih zbivanja. Rad je također popraćen s nekoliko tabela i grafikona.

Sljedeća rubrika, *Historiografija*, donosi jedan rad. Autor teksta pod naslovom »Rijetka predanost« metodologiji historije«. Mirjana Gross (1922. – 2912.)« (479-500) je Branimir Janković koji se bavi opusom Mirjane Gross nastalom u posljednjem desetljeću njezina života. U prvom se dijelu rada donosi kritički pregled bibliografije objavljenih tekstova, dok u drugom dijelu rada autor prema vlastitom sjećanju nastoji rekonstruirati razgovore koje je o brojnim djelima suvremene historiografije vodio s tom velikom hrvatskom povjesničarkom.

Nadalje slijedi nekoliko opsegom manjih rubrika. Rubrika *Ocjene i prikazi* podijeljena je na dvije sekcije – *Časopisi i zbornici* te *Knjige*, a donosi sveukupno trinaest tekstova. *Znanstveni i stručni skupovi* sastoji se od izvještaja s osam događanja, dok *In memoriam* sadrži jedan tekst Ivica Šute u čast nedavno preminulom slovenskom povjesničaru, geografu i bibliotekaru Branku Goropevšeku. Na samom kraju ovog broja *Historijskog zbornika* nalazi se *Pismo Uredništvu* koje u ime uredništva časopisa *Pro tempore* potpisuju Nikolina Šimetin Šegvić, Filip Šimetin Šegvić i Tomislav Brandolica. U pismu se upućuje na nekoliko nepotpunih informacija i pogrešaka u članku Lidije Bencetić »Pregled časopisa i udruga studenata povijesti u Hrvatskoj« iz prošlog broja *Historijskog zbornika*.

Oba ovdje prikazana broja *Historijskog zbornika* donose velik broj članaka s raznovrsnim temama, brojne prikaze recentnih publikacija, izvještaje s raznih događanja te tekstove u sjećanje na nedavno preminule domaće i strane povjesničare. Stoga, svojom raznolikošću i kvalitetom, oni zasigurno čine poticaj ostalim znanstvenicima i njihovu budućem radu.

Filip Novosel

Povijesni zbornik – godišnjak za kulturu i povijesno naslijeđe, god. 4, br. 5, Osijek, 2012., 159 str.

U 2012. godini Udruga povjesničara Slavonije i Baranje s Filozofskog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku objavila je novi broj časopisa *Povijesni zbornik – godišnjak za kulturu i povijesno naslijeđe*. Časopis je podijeljen u dvije rubrike od kojih prva pod nazivom *Članci* (5-133) sadrži šest radova, dok se u drugoj rubrici *Prikazi i recenzije* (135-151) nalazi pet tekstova. Tematika članaka je raznovrsna i nije nužno vezana za područje Slavonije i Baranje te tako radovima o ostalim krajevima Hrvatske pa čak i europskim i svjetskim temama nadilazi isključivu orijentiranost na regionalnu problematiku.

Prvi u nizu članaka pod naslovom »Zadarski patricij Šimun Nassi – pukovnik hrvatskih konjanika u mletačkoj vojsci (početak 18. stoljeća)« (7-31) napisala je Lovorka Čoralić. Temeljeći svoje istraživanje na izvornoj građi pohranjenoj u mletačkim i zadarskim arhivima, autorica prikazuje tijek napredovanja vojne karijere zadarskog plemića Šimuna